

ارائه پیاده سازی سیستم اطلاعات مکانی در شبکه های توزیع برق

علی یکتا

شرکت توزیع نیروی برق شهرستان مشهد

ALI.YEKTAY@gmail.com

چکیده :

استفاده از نرم افزار سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS در شبکه های توزیع نیروی برق در سالهای اخیر بصورت گسترده ای در کشورهای مختلف دنیا بدليل ساماندهی حجم عظیم اطلاعات شبکه های توزیع مورد توجه ، پردازش و نگهداری و بروزآوری اطلاعات شبکه های توزیع نیروی برق (در یک بانک اطلاعاتی کامل جغرافیایی) از سطح مشترک تا پست فوق توزیع با استفاده از نرم افزار اطلاعات جغرافیایی شبکه های توزیع (برای حدود پانصدهزار مشترک) به انجام رسیده است که با توجه به ساختار شرکتهای توزیع این سامانه بایستی نیازهای بهره برداری ، طراحی و مشترکین را پوشش دهد ، لذا ارتباط (link) نرم افزار GIS با نرم افزارهای مشترکین (Billing) و ۱۲۱ و Digsilent و عملیات کلیدزنی (مانور) شبکه توزیع در سطح فشار ضعیف و فشار متوسط و ... اجرائی شده و همچنین دورنمای سیستم که بکارگیری سیستم GIS در بازار برق ، بازرسی شبکه ، برنامه ریزی شبکه ، تعیین و شناسایی مناطق با تلفات بیشتر و خدمات پس از فروش و ... می باشد در این مقاله ارائه گردیده است .

کلمات کلیدی : سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) ، ارتباط (Link) ، مشترکین ، بهره برداری ، طراحی ، شبکه

کشور ما در دسته بنديهای بين المللی جزو کشورهای در حال توسعه به حساب می آيند و با در نظر گرفتن برنامه های توسعه کشور و رهنمودهای مقام رهبری در قالب چشم انداز ۲۰ ساله ، رشد اقتصادی کشور باید شتاب بیشتری به خود بگيرد. از اينرو ، توسعه زير ساختهای کشور به خصوص صنعت برق بایستی از اولويتهاي اساسی دولت باشد .

توسعه صنعت برق بدون در نظر گرفتن چگونگی مدیرiyت آن ، چيزی جز تلف كردن سرمایه و منابع خدادادی نیست . مهمترین ابزار جهت مدیرiyت کارآمد در هر زمینه ای وجود اطلاعات می باشد. دنيای امروز دنيای اطلاعات و مدیرiyت بهينه آنها می باشد. وجود اطلاعات و در دسترس بودن آنها بخصوص در

۱- مقدمه

برق را باید شاهکار بشر معاصر و بنيان گذار تمدن جدید دانست .

گسترش رفاه ، صنعت ، تكنولوجی و دانش انسان کنونی مرهون استفاده از اين انرژی پاک است .

گرددش چرخ کارخانجات ، تامين روشنایی شب منازل ، تغذیه سистемهای ارتباطی و مخابرات ، کامپیوترا ، تجهیزات پزشکی از وسائل اتاق عمل گرفته تا قلبهای مصنوعی و بسياری از تجهیزات حیاتی از اشكال مختلف انرژی الکتریکی بهره می گيرند . انرژی الکتریکی به معنای قدرتی آن ، اکنون جایی در زندگی بشر رسوخ كرده که تصور زندگی بدون برق را برای خيلي ها غير قابل تصور نموده است .

مکانی (توصیفی) را دارد و بصورت گسترده‌ای در شبکه‌های توزیع برق دنیا مورد استفاده قرار گرفته است [۱۶]

در گذشته کاربرانی که با سیستم‌های ترسیم نقشه، مانند Auto Cad کار می‌کردند همواره خواستار این بودند که اطلاعات و مشخصات عوارضی که ترسیم می‌کنند را بر روی یک پایگاه داده که متصل به عوارض ترسیم شده باشد را رویت نمایند. همچنین کاربران پایگاه‌های داده نیز همواره خواستار رویت اطلاعات مکانی اطلاعات پایگاه داده خود بر روی یک نقشه بوده‌اند. این خواسته‌ها اکنون با پیدایش سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS) محقق شده است.

ویژگی بارز و با ارزشی که سیستم اطلاعات جغرافیایی را از دیگر سیستمهای اطلاعاتی جدا می‌سازد، توانایی به کارگیری توان داده‌های مکانی^۳ و توصیفی^۴ است. این مجموعه، داده‌هایی را که بر مبنای موقعیت هایشان مشخص می‌شوند با اطلاعات غیر مکانی ادغام کرده و در اهداف مورد نظر بکار می‌گیرد. GIS کاربر را قادر به نمایش و تحلیل نقشه و داده‌های دسته‌بندی شده به طور همزمان می‌کند و از طریق یکی از آنها دیگری را بازیابی می‌نماید.

با توجه به قابلیت‌های اساسی این سیستمهای شبکه‌های توزیع در ادامه به معرفی این قابلیت‌های اجرایی با توجه به نیازهای مدیریت توزیع و رفع چالش‌های موجود در صنعت برق می‌پردازیم که در این راستا نرم افزار تهیه شده با کاربری آسان و کاملاً فارسی بر پایه نرم افزار Arc GIS و... نیز ارائه می‌گردد.

۳- ارتباط با نرم افزار مشترکین (Billing)

از دیر باز یکی از نیازهای اساسی واحدهای خدمات مشترکین و واحدهای خدمات پس از فروش در شرکتهای توزیع امکان رویت مکان مشترکین بر روی

سازمانهایی که با حجم عظیم داده‌ها مواجه می‌باشند، امری لازم و ضروری است. وجود سیستمهای اطلاعاتی به منظور جمع آوری، طبقه‌بندی، سازماندهی و همچنین ایجاد زمینه مناسب جهت سهولت دسترسی به آنها، راهکاری مناسب جهت جلوگیری از اتلاف زمان و هزینه و افزایش و بهبود بهره‌وری سیستم‌ها می‌باشد.

در این میان استفاده از سیستمهای اطلاعات مکانی^۱ (GIS) جهت مدیریت اطلاعاتی که دارای ماهیت مکانی می‌باشند، امری ضروری است. با توجه به گستردگی شبکه‌های توزیع برق^۲ در سطح شهرها و روستاهای و ماهیت مکان مرجع غالب اطلاعات شبکه‌های توزیع برق، استفاده از سیستمهای GIS جهت مدیریت و استفاده صحیح از این اطلاعات به عنوان ابزاری مفید و موثر قلمداد می‌شود. از این رو است که اغلب کشورهای پیشرفته با استفاده از این تکنولوژی راه مدیریت صحیح شبکه‌های توزیع را بر خود هموار کرده‌اند.

در کشور ما نیز از چند سال گذشته استفاده از سیستمهای GIS در شبکه‌های توزیع آغاز شده است. لیکن با توجه به جدید بودن این فناوری در کشور ما توجه به کاربردها و چگونگی استفاده از این سیستم‌ها و نحوه راهبری آنها در وهله اول لازم می‌باشد.

در این مقاله خلاصه‌ای از پیاده‌سازی سیستم GIS که برای اولین بار برای حدود پانصدهزار مشترک در شرکت توزیع می‌باشد آورده شده است و سعی بر این است تا کاربردهای این سیستم در شبکه‌های توزیع برق مناسب با وضعیت موجود و پیش‌بینی‌های آینده شبکه‌های برق ارائه گردد.

۲- معرفی سیستم‌های اطلاعات مکانی

سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) یک سیستم کامپیوتر مبنا می‌باشد که به عنوان یک مجموعه متشکل از سخت افزار، نرم افزار، اطلاعات جغرافیایی، نیروی انسانی و مدل‌های پردازش داده است که قابلیت جمع آوری، ذخیره سازی، مدیریت، بازیابی، تغییر، تحلیل، مدل سازی و نمایش اطلاعات مکانی و غیر

³ - Spatial Data

⁴ - Non Spatial Data

¹ -Geographic Information System

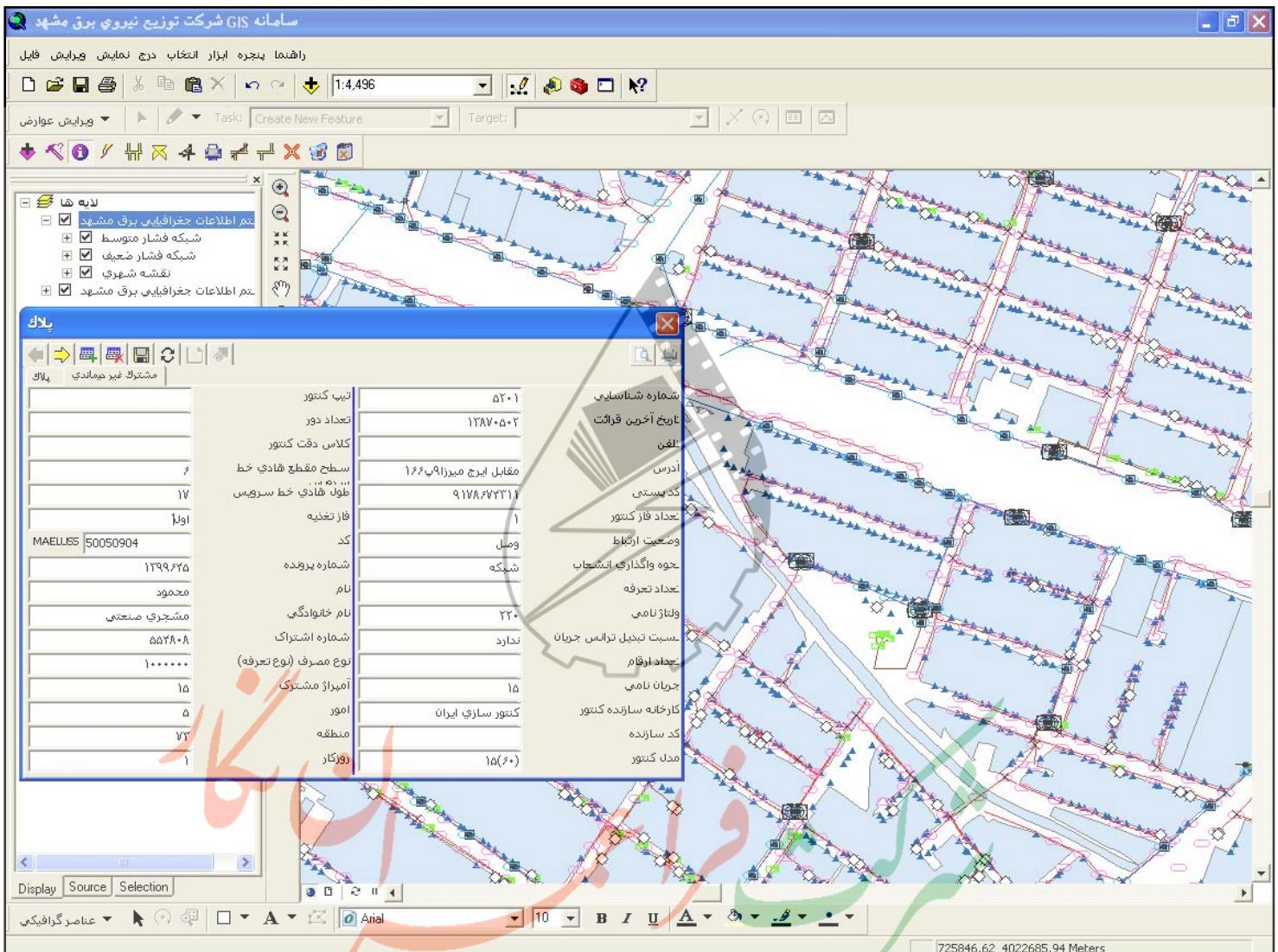
² - Power Distribution System

قبل یا ... ، و یا مشاهده مشترکینی که مصرف آنها نسبت به دوره قبل کمتر یا بیشتر از ۲۰ درصد بوده است و ... از جمله گزارشاتی هستند که با قابلیت فوق می توان تهیه نمود . بدیهی است هر یک از موارد فوق یا تلفیقی از آنها گزارش‌های مدیریتی مناسب برای تصمیم سازی و تصمیم گیریهای مناسب را ارائه مینماید .

علاوه بر موارد فوق قابلیت ارتباط مستقیم با بانک اطلاعاتی فروش (Billing) به منظور بروزرسانی تغییرات اعمال شده نیز در این سیستم وجود دارد . یعنی در صورت برقراری یک انشعباب جدید و یا تغییر اطلاعات مربوط به مشترکین موجود در سیستم فروش Billing اطلاعات مربوط به آن در سامانه GIS نیز قابل فراخوانی است .

نقشه به منظورهای مختلف از جمله عدم نیاز به مراجعت به محل مقاضی ، فروش انشعباب ، سیکل بندی مشترکین جهت قرائت کنتور و بهینه سازی آن ، رویت سایر تجهیزات موجود در محل تقاضای انشعباب و خدمات پس از فروش و ... بوده است . با استفاده از این قابلیت ، ارتباط سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) [۴۲] با بانک اطلاعاتی Billing و مشترکین که حدود یک میلیون مشترک در سطح شهر مشهد است برقرار شده به این صورت که از بانک اطلاعاتی نرم افزار مربوط به فروش انرژی استفاده می کند و اطلاعات ثبت شده در محیط سامانه که یک محیط مکانی می باشد ، قابل بازخوانی است . بدین ترتیب در صورت استفاده از یک نقشه شهری و یا روستایی مناسب امکان مشاهده مکان مشترکین بر روی نقشه به همراه سایر اطلاعات هر مشترک در بانک Billing فراهم می گردد . اطلاعات مذکور شامل دو دسته اطلاعات عمومی مشترک (شماره اشتراک ، شماره شناسایی ، آمپراژ مصرف ، آدرس ، کدپستی ، تلفن ، نام و نام خانوادگی و نوع کنتورو ...) و اطلاعات مصرف (اطلاعات آخرین قرائت کنتور ، تاریخ آخرین قرائت کنتور ، متوسط مصرف مشترک در بازه زمانی دوره آخر ، سه دوره آخر ، سال آخر ، دیماند مصرفی و مشترکینی که سه یا چهار دوره یا بیشتر ، که قرائت نشده اندو ...) می باشد . بدیهی است با روش‌های ریاضی و استفاده از اطلاعات مصرف که به راحتی قابل دستیابی است و مربوط به یک ناحیه یا یک منطقه یا یک شهر است می تلفات و سایر تحلیل های مورد نیاز محدوده مورد نظر را که یک نیاز اساسی شرکتهای توزیع است بانجام برسد .

گزارشگیری بر اساس اطلاعات مشترکین که در شکل (۱) آمده است نیز یکی از کاربردهای این قابلیت می باشد . به طور مثال گزارش از کلیه مشترکینی که کنتور آنها در یک روز کاری توسط یک کنتور خوان خاص قرائت شده است و یا گزارش آخرين قرائت های انجام شده یا مشاهده کلیه مشترکین مربوط به یک امور روی نقشه یا مشاهده مشترکین دارای آمپراژ خاص و یا مشاهده پلاکهای ساختمانی دارای چند مشترک و یا مشاهده پر مصرف ترین و کم مصرف ترین مشترک در دوره قبل ، سال

شکل ۱- امکان مشاهده مکان مشترکین و سایر اطلاعات آن بر روی نقشه شهری

تعیین مشترکین تحت تاثیر خاموشی و تهیه گزارش و یا ارسال این لیست به نرم افزار ۱۲۱ وجود دارد . به این ترتیب به محض تعیین حوزه خاموشی ، نرم افزار ۱۲۱ قابلیت پاسخگویی به مشترکین حوزه خاموشی در خصوص علت خاموشی را خواهد داشت .

یکی دیگر از کاربردهای این قابلیت ثبت اطلاعات خاموشی ها در سامانه اطلاعاتی می باشد . اطلاعاتی که به این منظور در سیستم ثبت می شود شامل تاریخ خاموشی ، ساعت شروع خاموشی ، ساعت پایان خاموشی ، مدت زمان خاموشی ، نوع خاموشی

۴- قابلیت ثبت اطلاعات مربوط به بخش اتفاقات و عملیات (۱۲۱)

با استفاده از این قابلیت کاربر می تواند ضمن تعیین مشترکین حوزه ، یک خاموشی خاص که در سیستم تعیین می شود اطلاعات خاموشی هر مشترک را ذخیره نماید . بر این اساس پس از تعیین فیدر یا فیدرهای خاموش شده در سیستم امکان

است لذا در این سامانه نقشه های فوق بصورت کامپیوتری بر روی نمایشگری در بخش حوادث و اتفاقات موجود بوده و فیدرهای بی برق، برقدار، دو سوتغذیه و ... بر روی آن بصورت آنلاین در دسترس میباشد. بطوریکه در صورت قطع یا وصل کلیدها فوق توسط ابزارهای پیش بینی شده در نرم افزار وضعیت فیدرها قابل رویت می باشد. در شکل ۲ فیدرهای شبکه فشارمتوسط و کلیدهای باز یا بسته مختص واحدهای حوادث قسمت بهره برداری نشان داده شده است و در شکل (۳) مسیر تغذیه از محل کلیدزنی تا پست فوق توزیع نشان داده شده و در جدولی تعداد کلیه تجهیزاتی که در قسمت انتخاب شده وجود دارد، به نمایش گذاشته شده است.

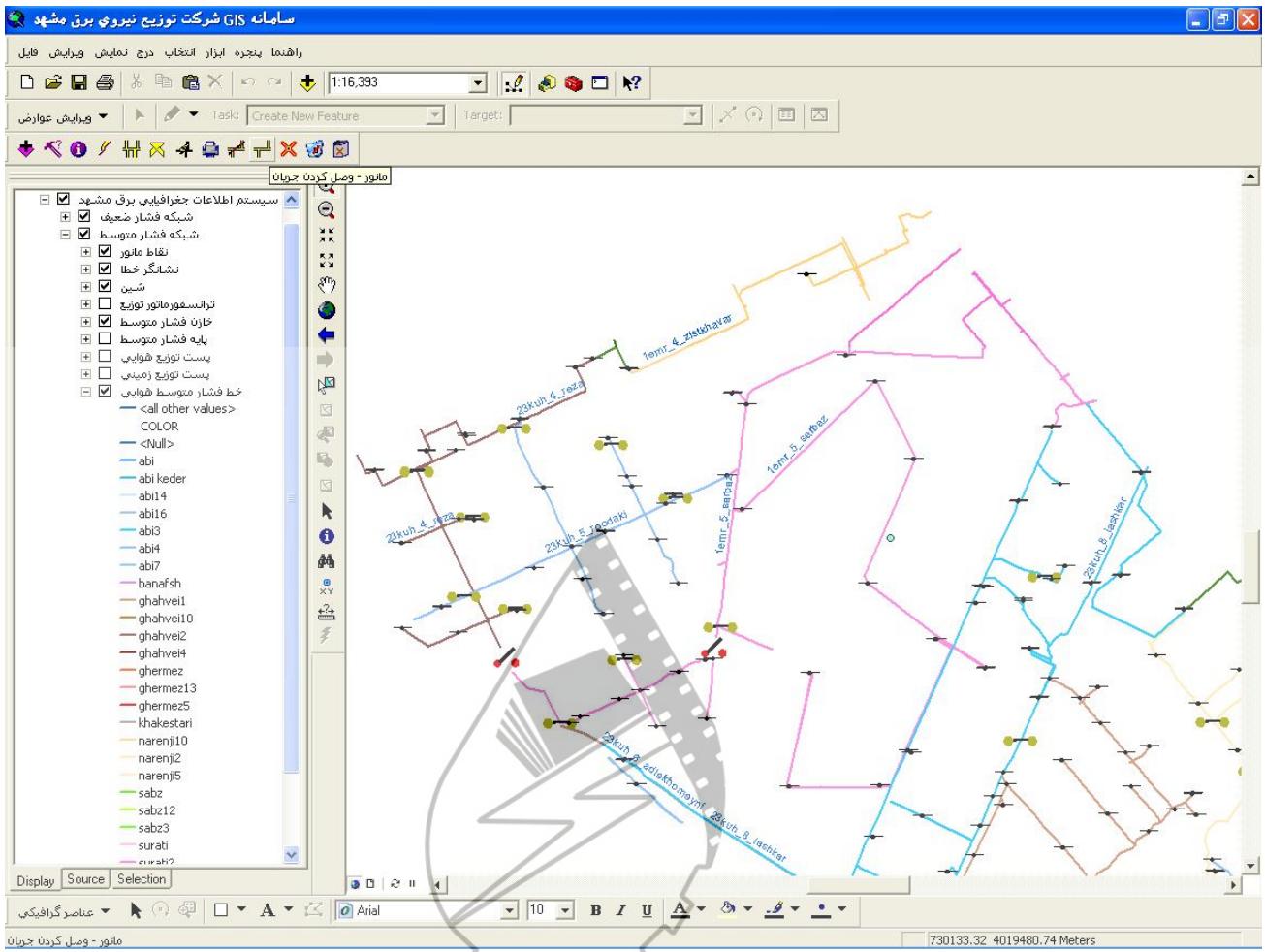
(فشارمتوسط ، فشارضعیف که شامل خواسته یا ناخواسته و روشنایی معابر) می باشد . با استفاده از این قابلیت امکان مشاهده اطلاعات فوق (مربوط به هر خاموشی) در محیط سامانه به صورت مکانی قابل بازخوانی می باشد .

همچنین امکان گزارشگیری از اطلاعات فوق در محیط سامانه با استفاده از این قابلیت وجود دارد . به طور مثال کاربر می تواند خاموشی های شبکه فشارضعیف که در ۱۰ روز گذشته اتفاق افتاده و مدت زمان آنها بیشتر از ۳ ساعت بوده را در قالب گزارش و یا روی نقشه مشاهده نماید یا اینکه سیستم خاموشی های مربوط به یک امور خاص و یا خاموشی های مربوط به فیدر انتخابی روی نقشه را نمایش می دهد . یا به عنوان مثال دیگر کاربر می تواند در بازه زمانی مورد نظرش (روز ، ماه ، فصل ، سال ، دو سال و ...) مشترکینی که بیشترین زمان خاموشی را داشته اند یا مشترکینی که بیشترین تعداد خاموشی را داشته اند را براحتی پیدا کرده و پس از تحلیل نسبت به رفع عیب و پیشگیری برای سایر مشترکین اقدام نماید. بدیهی است که این مهم در پیاده سازی قابلیت اطمینان در شبکه های توزیع نقش موثری را ایفا می نماید.

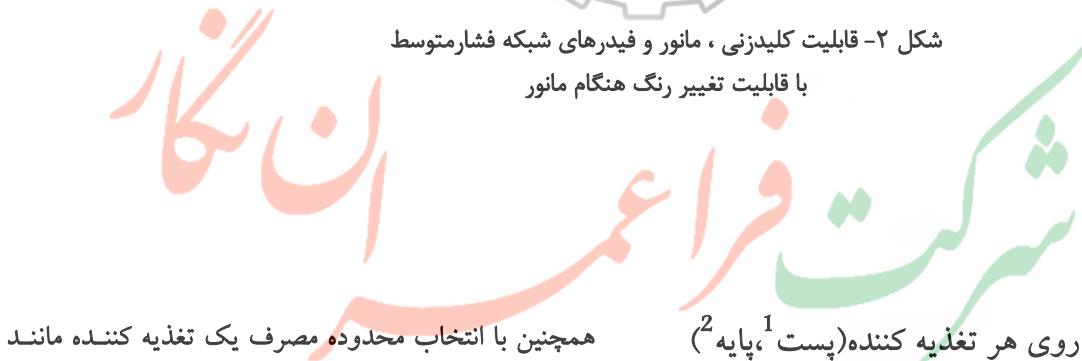
انبار فراغت

۵- قابلیت کلیدزنی (مانور و رهگیری)

از جمله تحلیل هایی که طی نیاز سنجی های صورت گرفته مورد نیاز و در نهایت منجر به یک قابلیت مجزا گردید تهیه نقشه مانوری و بررسی ارتباط بین اجزا شبکه می باشد . با معرفی برخی از اجزا شبکه به عنوان قطع کننده سیستم(کات اوت فیوز، سکسیونر، اتوبوستر، ریکلوزر و ...) در صورتیکه کاربر، قطع کننده مورد نظر را روی نقشه انتخاب کند با استفاده از تحلیل فوق فیدر یا فیدرهایی که تحت تاثیر قطعی قرار خواهند گرفت روی نقشه انتخاب می شود و کلیه مشترکین، ترانسها و ... که بی برق می شوند مورد شناسایی قرار میگیرند و براحتی قابل تحلیل برای کارشناس سیستم و ارائه گزارش مناسب خواهد بود. بدیهی است یکی از نیازهای اساسی شرکتهای توزیع وجود نقشه های مانوری برای واحدهای زیرمجموعه بهره برداری و بروز نگهدارشتن اطلاعات فیدرهای برقدار، فیدرهای مانور شده، فیدرهای بی برق، محلهای کلید شامل تیغه، سکسیونر و ...

شکل ۲- قابلیت کلیدزنی ، مانور و فیدرهای شبکه فشارمتوسط
با قابلیت تغییر رنگ هنگام مانور

همچنین با انتخاب محدوده مصرف یک تغذیه کننده مانند پست زمینی ، پست هوایی و یا پست فوق توزیع از ابتدای مسیر تا انتهای روی نقشه مشخص (شعاع تغذیه) و امکان گزارشگیری و مشاهده اطلاعات توصیفی عوارض فوق وجود دارد (شکل ۳) . همچنین در تعیین مسیر تغذیه پس از انتخاب عارضه مصرف کننده در شبکه مسیر تغذیه عارضه انتخابی تا پست و عارضه های موجود در مسیر روی نقشه مشخص و امکان مشاهده اطلاعات توصیفی کلیه عوارض موجود در مسیر فوق وجود دارد . با استفاده از نمایش مصرف کننده های یک تغذیه کننده امکان مشاهده مشترکین مربوط به یک تغذیه کننده (پایه فشارمتوسط ، پایه

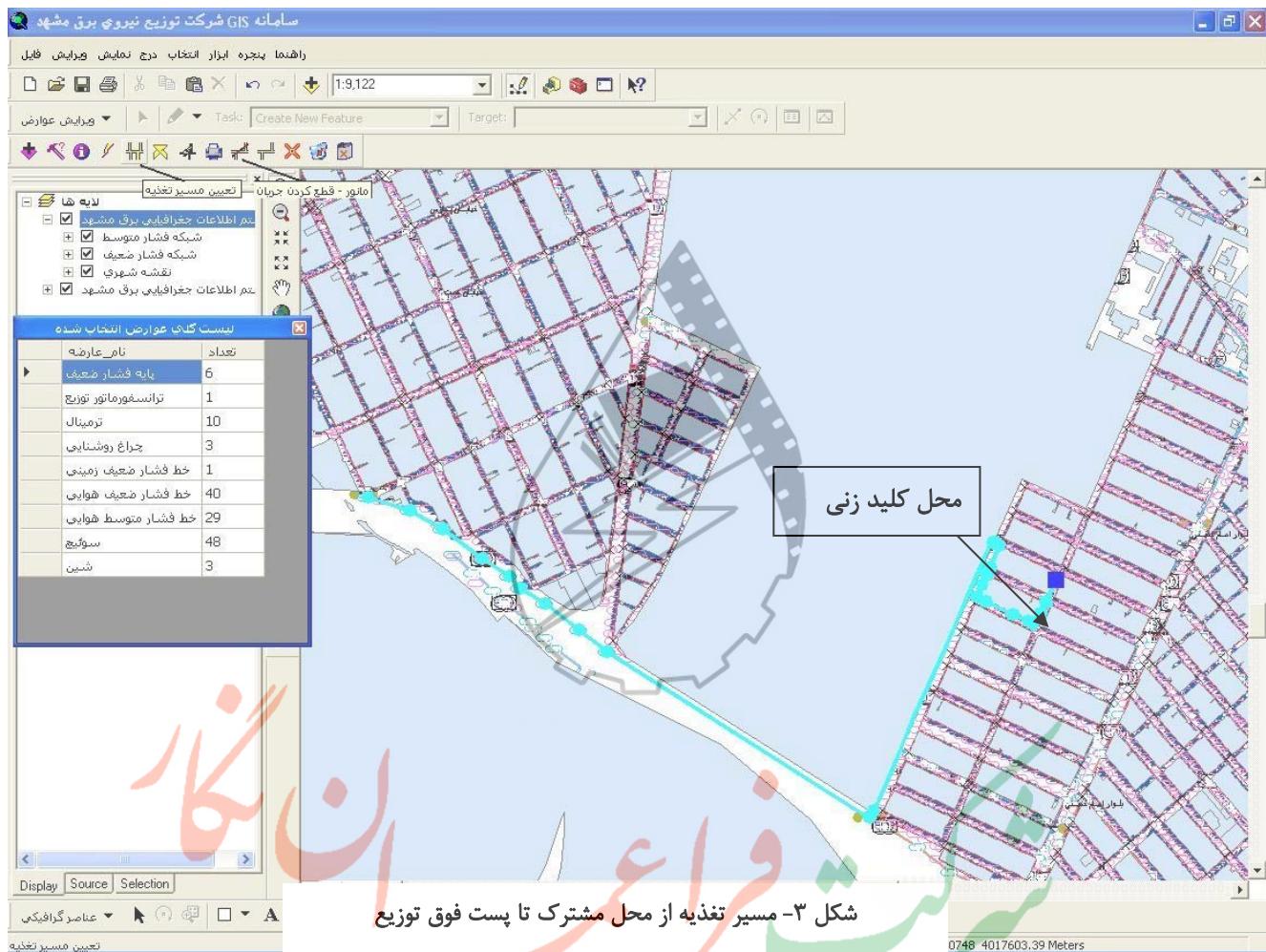
۶- مشترکین بر روی هر تغذیه کننده(پست^۱، پایه^۲) تحلیل دیگری که در شبکه از اهمیت خاصی برخوردار است تعیین تغذیه کننده (پایه) یک یا تعدادی مصرف کننده و یا کلیه مصرف کنندگان یک پایه خاص می باشد . به این ترتیب که چنانچه کاربر پایه مورد نظر را روی نقشه انتخاب کند می تواند عوارض مرتبط با آن پایه را روی نقشه مشاهده نماید که یکی از آنها تعداد مشترکین متصل به پایه است به طور مربوط به مشترکین

مورد نظر کاربرتا سطح پست فوق توزیع نمایش داده می شود

¹ - Sub Station

² - Pole

فشار ضعیف ، جعبه انشعاب دیواری ، جعبه انشعاب زمینی و ...) روی نقشه وجود دارد .

شکل ۳- مسیر تغذیه از محل مشترک تا پست فوق توزیع

۶- تحلیل شبکه

با استفاده از ابزار تحلیل شبکه امکان بهره برداری از بانک اطلاعات سامانه در نرم افزارهای مهندسی از قبیل نرم افزار **Cyme** و **Digsilent** یا **GIS** شبکه های توزیع فراهم می شود .

به منظور بهره برداری از این اطلاعات در نرم افزار مهندسی ذکر شده می باشی با شناخت ساختار اطلاعاتی نرم افزار تحلیل گر و شناسایی اقلام اطلاعاتی مورد نیاز آن جهت انجام تحلیلهای موردنیاز شامل تحلیل پخش بار و اتصال کوتاه اقدام به ایجاد ارتباط اطلاعاتی بین این دو نرم افزار نمود . برای محاسبات خواسته شده در محیط نرم افزار

جهت انجام کار ارائه می گردد و تا زمانی که گزارش عملکرد مجری برگشت نشود و مستول بروزرسانی تغییرات انجام شده را ثبت نکند بصورت آلام (قرمز) در محل تغییر باقی می ماند لذا تا ۹۵درصد بروزرسانی شبکه های توزیع تحت کنترل خواهد بود که این مهم بصورت خاص با توجه به اهمیت موضوع در مقاله ای دیگر ارائه می گردد.

۹- نتیجه گیری

با توجه به اینکه حدود پانصدهزار مشترک تا پست فوق توزیع (مشترک-شبکه فشار ضعیف - ترانس - شبکه فشار متوسط - کلیدهای مانور - پست فوق توزیع) در سامانه (نرم افزار) اطلاعات جغرافیایی GIS وارد شده اند و نقشه مکان مرجع^۱ بصورت بلوک بیس نیز بصورت زمینه در نرم افزار قرار داده شده است . قابلیتهای ارائه شده و گزارشگیریهای مورد نیاز برای تصمیم سازی براحتی قابل دستیابی می باشد . از آنجاییکه قسمتهای مختلف شرکتهای توزیع شامل بهره برداری ، برنامه ریزی ، پشتیبانی ، بازار برق ، بازرگانی و قسمت فروش هر یک امور جاری خود را با نرم افزارهای خاص انجام می دهند و لازم است ارتباط تنگاتنگی بین بانکهای اطلاعاتی نرم افزارهای واحدهای فوق برای تصمیم سازی یا تصمیم گیری وجود داشته باشد و وجود این ارتباط در نرم افزارها بدليل ماهیتهای متفاوت قسمتهای مختلف توزیع که می تواند ماهیت توصیفی یا ماهیت مکانی و یا ماهیت توصیفی- مکانی داشته باشد اجتناب ناپذیر است . استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی می تواند مسئله فوق را آسان نموده لذا فلوچارت ارائه شده در ذیل به عنوان یک راهکار برای ارتباط نرم افزارهای جاری و گام در را رسیدن به سیستم نرم افزار جامع توزیع آورده شده است که قسمتهایی از این ارتباط ها از جمله Link با سیستم فروش و کلید زنی و مانور رهگیری شبکه های توزیع بطور کامل و لینک با نرم افزار تحلیل گر Digsilent و ۱۲۱ در حدود ۸۰درصد اجرایی شده است.

تحلیل گر بدیهی است که کلیه پارامترهای الکتریکی مورد نیاز شبکه باید موجود باشند .

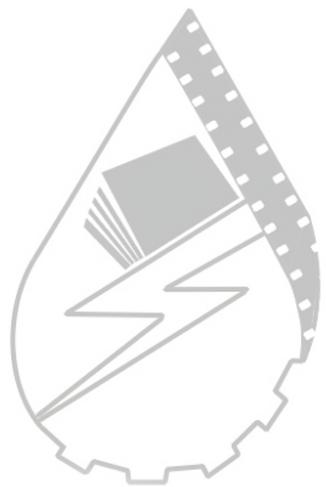
پس از ایجاد ارتباط بین دو نرم افزار این امکان فراهم می شود که اطلاعات انتخاب شده شامل یک یا چند فیدر ۲۰ کیلوولت و یا یک یا چند فیدر فشار ضعیف به محیط نرم افزار تحلیل گر فرستاده شده تحلیل های لازم انجام و نتایج به محیط سامانه برگردانده شود تا برای گزارش گیری یا در تحلیل های دیگر مورد استفاده قرار گیرد .

۷- نمایش و جستجوی اطلاعات توصیفی

امکان مرور و ویرایش اطلاعات توصیفی منتبه به هر عارضه بایستی فراهم باشد. لذا پس از انتخاب عارضه مورد نظر دسترسی به کلیه اطلاعات توصیفی مربوطه امکان پذیر می باشد . امکان مشاهده و ویرایش اطلاعات توصیفی و اطلاعات اصلی مربوط به عارضه مشخص شده و امکان مشاهده عکس ها ، نقشه CAD ، فیلم مربوط به عارضه انتخاب شده و نیز اضافه و حذف کردن آنها از قابلیت های سامانه در این خصوص می باشد . امکان جستجو بر اساس کلیه اقلام توصیفی مربوط به یک عارضه از دیگر قابلیتهای سیستم می باشد . امکان مشاهده ترانسهاي با قدرت مشخص ، امکان مشاهده پایه های با عمر بیش از ۴۰ سال ، و یا امکان مشاهده خطوط فشار متوسط با جنس آلومینیوم یا محل نصب کابلهاي خودنگهدار و ... نمونه هايی از اين قابلیت می باشد .

۸- سیستم بروزرسانی

سیستم بروزرسانی با این هدف که بصورت سیستمی صورت گیرد (work flow) نیاز به سخت افزار ، نرم افزار ، نیروی انسانی و فرهنگ سازی مناسب دارد . لذا با ارائه راهکار مناسب به اجرا در می آید و به این صورت است که اولین قدم تغییرات در محل بوجود آورنده تغییرات یعنی سه محل بهره برداری ، طراحی ، مشترکین با حداقل زمان ثبت شده بدین معنی که دستور انجام کار که به تغییر در ساختار شبکه منجر می شود ثبت و کروکی محدوده مورد نظر به مجری

انگار
شرکت فراغعمر

